

«Μετριοπαθής πρόταση για την επίλυση της κρίσης»

Πολιτική παρέμβαση κι όχι απλώς μια θεωρητική πραγμάτευση αποτελεί το βιβλίο των Γιάννη Βαρουφάκη, Τζέιμς Γκαλμπρέιθ και Στιούαρτ Χόλαντ, με τίτλο Μια μετριοπαθής πρόταση για την επίλυση της κρίσης του ευρώ (εκδόσεις Ποταμός, 2014). Η πρόταση των συγγραφέων εξαρχής δηλώνεται πως «έτυχε της ενεργούς υποστήριξης από όλες σχεδόν τις πολιτικές πτέρυγες του ευρωπαϊκού κοινοβουλίου», αποδεικνύοντας, κατά τους συγγραφείς πάντα, πως «έχει τη δυνατότητα συγκερασμού πολλών διαφορετικών απόψεων σε τέσσερις απλές προτάσεις εξόδου από την κρίση». Στο τέλος δε του βιβλίου αναφέρεται πως η «μετριοπαθής πρόταση», ανεξαρτήτως αν θα εφαρμοστεί ή όχι, «δείχνει στους λαούς της Ευρώπης ότι υπάρχει λελογισμένη, αποτελεσματική, άμεσα εφαρμόσιμη, μετριοπαθής εναλλακτική πρόταση για την επίλυση της κρίσης του ευρώ».

Ο πολιτικός χαρακτήρας της πρότασης επιβεβαιώνεται όχι μόνο από την παρουσία του προέδρου του ΣΥΡΙΖΑ στην εκδήλωση παρουσίασης του βιβλίου, στις 17 Ιουνίου, και τα όσα εγκωμιαστικά εκεί ανέφερε, με πιο σημαντικό το χαρακτηρισμό της πρότασης ως ριζοσπαστικής κι όχι μετριοπαθούς όπως την αποκαλούν οι συγγραφείς της. Το πολιτικό της βάρος και ειδικότερα η στενή της σχέση με την πολιτική γραμμή του ΣΥΡΙΖΑ επιβεβαιώνεται από μια βασική κοινή αντίληψη που απορρίπτει την αμφισβήτηση του οικοδομήματος της ΕΕ ή την παραπέμπει στο αόριστο μέλλον, επικρίνοντας τη διαχείρισή του. Έτσι οι προτάσεις που διατυπώνονται αφήνουν στο απυρόβλητο τη δομή της ΕΕ και της ευρωζώνης, θεωρώντας τες ακόμη και άμοιρες ευθυνών για τη σημερινή κρίση, εστιάζοντας όλη την πολεμική στα μέσα διαχείρισής της.

Περιττό να ειπωθεί ότι μια τέτοια συλλογιστική, έστω κι έμμεσα, αδυνατεί να εξηγήσει με έναν επιστημονικό και ιστορικό τρόπο την ένταση με την οποία εμφανίζεται η κρίση. Επίσης νομιμοποιεί στη συνείδηση της κοινωνίας τους μηχανισμούς της ΕΕ.

Κατά την άποψή μου, οι λύσεις που περιλαμβάνονται στη μετριοπαθή πρόταση θα έχουν την τύχη κι άλλων «ήπιων πολιτικά» προτάσεων που έχουν διατυπωθεί τα τελευταία χρόνια επιχειρώντας να συμβιβάσουν τα ασυμβίβαστα για να καταλήξουν τελικά στα αζήτητα, με πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα την πρόταση έκδοσης ευρωομολόγου. Η μετριοπαθής πρόταση πάσχει από μια ιδεολογική, δηλαδή μη επιστημονική, μεροληπτική ανάγνωση της πραγματικότητας, όπως ειδικότερα αυτή έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια. Η ερμηνεία που δίνει στην κρίση είναι επιφανειακή κι ως εκ τούτου, αναπόδραστα οι συνταγές που προκρίνονται (όταν δεν είναι επικίνδυνες για τα λαϊκά στρώματα) είναι καταδικασμένες να πέσουν στο κενό, προς διάψευση της παραδοχής ότι αρκεί ο σεβασμός στις συνθήκες για να συζητηθεί και να υιοθετηθεί μια εναλλακτική και εκ πρώτης όψεως βιώσιμη διαχειριστική λύση.

Παράβλεψη του δομικού χαρακτήρα της τρέχουσας καπιταλιστικής κρίσης

Εν συντομία, οι συγγραφείς υποστηρίζουν ότι «η ευρωζώνη πλήττεται από τέσσερις κρίσεις, τις οποίες και καλείνα αντιμετώπισει: την τραπεζική, την κρίση του δημόσιου χρέους, την πτώση των επενδύσεων και μια πρωτόγνωρη ανθρωπιστική κρίση».

Στο έδαφος της παραπάνω «διάγνωσης» προτείνουν τέσσερα μέτρα που «σέβονται το γράμμα των Συνθηκών, έτσι ώστε να μη χρειάζεται καμία αναθεώρησή τους». Πρώτον, όταν ο εποπτικός μηχανισμός της ΕΚΤ διαπιστώσει ότι μια τράπεζα της ευρωζώνης αντιμετωπίζει θέμα κεφαλαιοποίησης, το κράτος-μέλος στο οποίο έχει την έδρα της η τράπεζα μπορεί, κατά το δοκούν, να ζητήσει την άμεση ανακεφαλαιοποίησή της από τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας (ΕΜΣ), παραπέμποντας την τράπεζα στον ΕΜΣ και στην ΕΚΤ (και αποποιούμενο τη δική του εποπτική ευθύνη όσον αφορά την εν λόγω τράπεζα). Το δεύτερο μέτρο αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της κρίσης δημόσιου χρέους και προβλέπει πως με τη λήξη του ομολόγου μιας χώρας που πλήττεται από κρίση δημόσιου χρέους η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα θα παρεμβαίνει αποπληρώνοντας ποσοστό του αντίστοιχου ομολόγου στο κατά Μάαστριχτ νόμιμο χρέος, το οποίο ισούται με το 60% του ΑΕΠ. Η αποπληρωμή θα γίνεται με την έκδοση νέων ομολόγων που θα βαραίνουν το κράτος-μέλος, τα οποία όμως θα εγγυάται η ΕΚΤ προοικίζοντάς τα έτσι με ένα χαμηλό επιτόκιο κάτω του 2%, αντί για το επιτόκιο με το οποίο δανείζονται οι πληττόμενες χώρες τώρα, άνω του 4%. Το τρίτο μέτρο σκοπεύει σε ένα «πανευρωπαϊκό επενδυτικό πρόγραμμα για την ανάκαμψη και τη συνοχή», με λίγα λόγια σε ένα ευρωπαϊκό «νιου ντιλ». Ως μέσο προτείνονται φιλόδοξα επενδυτικά προγράμματα της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και του Ευρωπαϊκού Επενδυτικού Ταμείου (ΕΕΤ) με την εθνική συμμετοχή (που αφορά το 50%), η οποία αδυνατεί να καλυφθεί με τις παραδοσιακές μεθόδους, λόγω κρίσης, να καλύπτεται, μεταξύ άλλων τρόπων, από ομολογιακές εκδόσεις της ΕΚΤ χρεωμένες στα κράτη-μέλη. Στο τέταρτο μέτρο, που τιτλοφορείται «κατεπείγον πρόγραμμα κοινωνικής αλληλεγγύης», περιλαμβάνεται ένα «θερμιδικό» πρόγραμμα το οποίο θα εξασφαλίζει τη διατροφική επάρκεια, στα βήματα των αμερικάνικων «κουπονιών σίτισης», κι επίσης η κάλυψη ελάχιστων ενεργειακών και μεταφορικών αναγκών. Το κόστος του προτείνεται να καλυφθεί από τα κέρδη που δίνει στις πλεονασματικές χώρες το λογιστικό σύστημα Τάργκετ 2, που επιτρέπει και διευκολύνει τις συναλλαγές στη ζώνη του ευρώ.

Η πρώτη πρόταση των τριών συγγραφέων για την αντιμετώπιση της τραπεζικής κρίσης ισοδυναμεί, στην περίπτωση της Ελλάδας, με τον ταχύτατο αφελληνισμό των τραπεζών. Μπροστά στη βιασύνη να επιλυθεί το ακανθώδες πρόβλημα της έλλειψης πιστώσεων θα χαριστούν οι προβληματικές τράπεζες της ευρωπαϊκής περιφέρειας στον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό Σταθερότητας και μέσω αυτού, όπως εύκολα μπορούμε να υποθέσουμε, στις μεγάλες γερμανικές τράπεζες που ούτως ή άλλως τις εποφθαλμιούν. Θα πρόκειται για μια εξέλιξη καταστροφική, καθώς θα επιταχύνει την τάση περιθωριοποίησης και παρακμής του ελληνικού καπιταλισμού προς όφελος εκείνων των τραπεζών με έδρα στον πυρήνα της ευρωζώνης όπως η Γερμανία. Κατ' αντιστοιχία με ό,τι συνέβη σε άλλους κλάδους της οικονομίας (ναυπηγεία, κλωστοϋφαντουργία), η υπέρβαση των εθνικά κατακερματισμένων αγορών θα σηματοδοτήσει τη διχοτόμηση της ενιαίας κατά τ' άλλα αγοράς από ένα παντοδύναμο κέντρο και μια χωλαίνουσα περιφέρεια.

Υπάρχει όμως και κάτι σημαντικότερο: Η άφεση αμαρτιών που δίνει η μετριοπαθής πρόταση σε όσους αποφάσισαν υπό αδιαφανείς και σκανδαλώδεις διαδικασίες να χρυσώσουν τις τράπεζες με πακτωλούς χρημάτων και τώρα μες στη βιασύνη τους διερευνούν ακόμη και το κλείσιμο του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, ώστε να θαφτούν για πάντα όσα έγιναν, μπροστά στα οποία το σκάνδαλο Κοσκωτά μοιάζει με παρωνυχίδα. Στην Ελλάδα οι τράπεζες οικειοποιήθηκαν 211,5 δισ. ευρώ από το 2008 μέχρι τώρα και μένει να μάθουμε τις επόμενες εβδομάδες, με τη διενέργεια των «τεστ αντοχής» που έχει παραγγείλει η ΕΚΤ, αν θα αρπάξουν και τα υπόλοιπα 11 δισ. τα οποία παραμένουν στη διάθεσή τους. Στις 27 χώρες μέλη της ΕΕ από το 2008 μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2012 εγκρίθηκαν 5,086 τρισ. ευρώ ή το 40,3% του ΑΕΠ του 2011. Μάλιστα αυτή η πρωτοφανής σε έκταση μετάγγιση αναιρεί και μια θεμελιώδη παραδοχή των συγγραφέων που αποδίδει την κρίση ή έστω τον τρέχοντα παροξυσμό της στον «θανάσιμο εναγκαλισμό» μεταξύ πτωχευμένων κρατών και πτωχευμένων τραπεζών. Αυτή όμως η ερμηνεία συγκαλύπτει ένα έγκλημα. Στην Ιρλανδία και την Κύπρο, με τον πιο κραυγαλέο τρόπο, η κρίση ξεκίνησε ως τραπεζική και μετατράπηκε σε δημοσιονομική όταν τα δημόσια ταμεία, κατ' εντολή της ΕΕ που μεθόδευσε την επιβολή των Μνημονίων και το σχεδιασμό των προγραμμάτων λιτότητας, κλήθηκαν να σώσουν τις τράπεζες. Μέχρι τότε τα δημόσια οικονομικά τους έχαιραν ασυνήθιστης άκρας υγείας. Το δημόσιο χρέος της Ιρλανδίας το 2009 ένα χρόνο προτού αναλάβει τα τραπεζικά χρέη ήταν 64,8% του ΑΕΠ, ενώ της Κύπρου ακόμη και το 2011 ήταν 71,1% του ΑΕΠ. Η αντίστοιχη επιχείρηση μεταφοράς πόρων που συντελέστηκε στην Ελλάδα στο σκέλος των ωφελημένων δεν είχε γενικά τις τράπεζες. Ειδικότερα είχε τις γερμανογαλλικές τράπεζες, που διασώθηκαν με τα χρήματα του πρώτου δανείου όταν ξεφορτώνονταν τα ελληνικά ομόλογα που κρατούσαν με αποτέλεσμα οι τοποθετήσεις τους στο ελληνικό χρέος από 122,6 δισ. ευρώ στις 31.12.2009 να μειωθούν στο μισό (65 δισ. ευρώ) δύο χρόνια αργότερα, στις 31.12.2011, ανοίγοντας έτσι το δρόμο για το κούρεμα των ομολόγων μέσω του PSI. Επομένως, το κόστος που έχουν αναλάβει οι ευρωπαίοι φορολογούμενοι για να σώσουν τις τράπεζες επιβάλλει μία, και μόνο μία, λύση σαν αυτονόητη και την πλέον ορθολογική, μιας και αντιστοιχίζει το όφελος στο κόστος: την εθνικοποίηση των τραπεζών χωρίς καμία αποζημίωση και την ποινική δίωξη των διοικήσεων που τις οδήγησαν «στα βράχια» όπως και των κεντρικών τραπεζών που απέτυχαν παταγωδώς στον εποπτικό τους ρόλο. Πέραν της αναγκαιότητας, η αποτελεσματικότητα αυτής της επιλογής φάνηκε πεντακάθαρα στην Ισλανδία, όπου η υιοθέτησή της έλυσε οριστικά το πρόβλημα του χρηματοπιστωτικού τομέα. Στην Ελλάδα αντίθετα οι τράπεζες, παρά τους τεράστιους πόρους που έχουν απορροφήσει, κρατούν τις στρόφιγγες του δανεισμού ερμητικά κλειστές. Με βάση τα στοιχεία που έδωσε η Τράπεζα της Ελλάδος τα υπόλοιπα των δανείων τον Ιούλιο του 2014 ήταν μειωμένα κατά 9 δισ. ευρώ σε σχέση με τον Ιούλιο του 2013 (από 222,4 πέρυσι 213,8 φέτος). Μια εικόνα επομένως που δείχνει «τις πτωχευμένες τράπεζες και τα πτωχευμένα κράτη-μέλη της ευρωζώνης σαν αδύναμους κολυμβητές που γραπώνονται ο ένας από τον άλλο καθώς βυθίζονται μαζί στον πάτο της φουρτουνιασμένης θάλασσας» όχι μόνο δεν αντιστοιχεί στην

πραγματικότητα, αλλά συσκοτίζει και το σκάνδαλο της διάσωσης των τραπεζών.

Η δεύτερη πρόταση επαναφέρει, με έμμεσο τρόπο, την αμοιβαιοποίηση μέρους του δημόσιου χρέους των υπερχρεωμένων χωρών. Ωστόσο κι οι ίδιοι οι συγγραφείς ομολογούν πως το αποτέλεσμα θα είναι σε βάθος 20ετίας το σύνολο των τοκοχρεολυσίων να έχει μειωθεί κατά 50%. Η επίλυση έτσι της κρίσης μετατίθεται για την επόμενη 20ετία, ενώ δεν απαντιέται πόσο θα επηρεαστεί το αξιόχρεο της ΕΚΤ όσο θα εγγυάται την έκδοση νέων ομολόγων. Το λογικό είναι πως σιγά σιγά τα χαμηλά επιτόκια της ΕΚΤ θα αυξάνονται και θα τείνουν στο υψηλό επίπεδο με το οποίο δανείζονται τα αναξιόχρεα κράτη-μέλη. Το όφελος δηλαδή πολύ σύντομα θα εκλείψει, προκαλώντας την αντίδραση των πλεονασματικών κρατών που θα βλέπουν τα ελλειμματικά κράτη να μεταδίδουν την κρίση τους στην ΕΚΤ.

Η πρόταση της αμοιβαιοποίησης του δημόσιου χρέους τίθεται με σαφήνεια, μεταξύ άλλων, κι από τον γάλλο οικονομολόγο Τομά Πικετί, στο πολυσυζητημένο βιβλίο του Το κεφάλαιο στον 21ο αιώνα (Capital in the Twenty-First Century, Harvard University Press, 2014). «Ο μόνος τρόπος να ξεπεραστούν αυτές οι αντιθέσεις είναι οι χώρες της ευρωζώνης (ή όσες το επιθυμούν) να ενοποιήσουν το χρέος τους» αναφέρει στη σ. 558. Τρία είναι τα ζητήματα που εγείρονται απ' αυτή την πρόταση. Πρώτον, η Γερμανία δεν έχει κανέναν λόγο να σηκώσει ένα τέτοιο βάρος. Δεύτερον, οι διαδικασίες δημοσιονομικής σύγκλισης που προβλέπονται ως αυστηρός όρος σε αυτή την πορεία θα είναι τόσο επώδυνες για τις υπερχρεωμένες ελλειμματικές χώρες, με τους ισοσκελισμένους προϋπολογισμούς και τα άλλα μέτρα που προβλέπονται στο Δημοσιονομικό Σύμφωνο, ώστε τελικά η αμοιβαιοποίηση δεν θα σημάνει ελάφρυνση. Τέλος, κανένα δεν νοιάζει η μείωση του δημόσιου χρέους, όπως δείχνει η αύξησή του αυτά τα χρόνια σε όλες τις χώρες που τέθηκαν σε καθεστώς Μνημονίου. Η διαιώνισή του αντίθετα αποδείχθηκε πρώτης τάξης μέσο εκβιασμού. Γιατί να χάσουν ένα τέτοιο εργαλείο;

Ανέφικτος στόχος οι μαζικές επενδύσεις

Το τρίτο μέτρο της Μετριοπαθούς πρότασης για την επίλυση της κρίσης του ευρώ των Βαρουφάκη, Γκαλμπρέιθ και Χόλαντ αφορά τη χρηματοδότηση μαζικών επενδύσεων, με τις οποίες θα ξεπεραστεί η κρίση. Πέραν των τεχνικών προβλημάτων που εγείρει η πρόταση (έμμεση εμπλοκή της ΕΚΤ όταν κάτι τέτοιο απαγορεύεται από το καταστατικό της, ακόμη κι έμμεσα, νέα υπερχρέωση των κρατών-μελών) υποτιμώνται οι βαθύτερες αιτίες που έχουν οδηγήσει σε σχετική μείωση τις παραγωγικές επενδύσεις προς όφελος του χρηματοπιστωτικού τζόγου, σε όλο τον καπιταλισμό κι όχι μόνο στις χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας, όσο κι αν σε αυτές εμφανίζεται πιο έντονα. Αιτίες που σχετίζονται, σε τελική έστω ανάλυση, με την πτωτική τάση του ποσοστού κέρδους και την ιστορική κρίση που διερχόμαστε.

Αυτό το αδιέξοδο πολύ περιεκτικά περιγράφεται από τον Μαουρίτσιο Λατσαράτο στο εξαιρετικό βιβλίο του Η κατασκευή του χρεωμένου ανθρώπου (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2014): «Αν η πίστωση και το χρήμα φανερώνουν την κοινή τους φύση ως “χρέοι”, είναι επειδή η συσσώρευση έχει παγώσει, όντας ανίκανη να εξασφαλίσει νέες αποδόσεις».

Πιο αναλυτικά περιγράφεται από τον Αντρέ Γκορτζ σε ένα θαυμάσιο κείμενό του που δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο στην ιστοσελίδα socialpolicy.gr (<http://goo.gl/pi93Gf>) με τίτλο «Η έξοδος από τον καπιταλισμό έχει ήδη ξεκινήσει». Αναφέρει εκεί ο γαλλοαυστριακός φιλόσοφος: «Η κρίση του συστήματος εκδηλώνεται τόσο σε μακροοικονομικό όσο και σε μικροοικονομικό επίπεδο. Βασίζεται κυρίως σε μια τεχνοεπιστημονική αναστάτωση που επιφέρει μια ρήξη στην ανάπτυξη του καπιταλισμού και καταστρέφει με τον αντίκτυπό της τα θεμέλια της δύναμης και της ικανότητάς του να αναπαράγεται [...] Η εισαγωγή της πληροφορικής και η αυτοματοποίηση της παραγωγής επέτρεψαν την παραγωγή αυξανόμενων ποσοτήτων εμπορευμάτων με μειωνόμενες ποσότητες εργασίας. Το κόστος εργασίας ανά μονάδα προϊόντος περιορίζεται διαρκώς και η τιμή των προϊόντων τείνει προς τα κάτω. Κι όμως, όσο η ποσότητα εργασίας για μια δεδομένη παραγωγή μειώνεται τόσο η αξία που παράγεται ανά εργαζόμενο -η παραγωγικότητά του- πρέπει να αυξάνεται ούτως ώστε ο όγκος του εισπράξιμου κέρδους να μη

μειώνεται.

Έχουμε συνεπώς αυτό το φαινομενικό παράδοξο: όσο περισσότερο αυξάνεται η παραγωγικότητα τόσο περισσότερο πρέπει να αυξάνεται επιπλέον για να αποφευχθεί η μείωση του όγκου του κέρδους.

Η κούρσα της παραγωγικότητας τείνει έτσι να επιταχύνει το ρυθμό της, οι πραγματικοί εργαζόμενοι να μειώνονται, η πίεση στο προσωπικό να γίνεται εντονότερη, το επίπεδο και ο όγκος των μισθών να περιορίζονται. Το σύστημα εξελίσσεται προς ένα εσωτερικό όριο όπου η παραγωγή και η επένδυση στην παραγωγή παύουν να είναι αρκετά αποδοτικές.

Οι αριθμοί πιστοποιούν πως έχουμε φτάσει σ' αυτό το όριο. Η παραγωγική συσσώρευση του παραγωγικού κεφαλαίου δεν σταματά να υποχωρεί. Στις Ηνωμένες Πολιτείες οι 500 επιχειρήσεις του δείκτη Στάνταρντ αντ Πουρ'ς διαθέτουν 631 δισ. ρευστών αποθεμάτων· το ήμισυ των κερδών των αμερικανικών επιχειρήσεων προέρχεται από ενέργειες στις κεφαλαιαγορές.

Στη Γαλλία η παραγωγική επένδυση των επιχειρήσεων του δείκτη CAC 40 δεν αυξάνεται ακόμα κι όταν τα κέρδη τους εκτινάσσονται. Ένα αυξανόμενο μέρος των συσσωρευμένων κεφαλαίων -που η παραγωγή δεν μπορεί να αξιοποιήσει στο σύνολό τους- διατηρεί τη μορφή του χρηματιστικού κεφαλαίου. Εγκαθιδρύεται έτσι μια χρηματοοικονομική βιομηχανία που τελειοποιεί συνεχώς την τέχνη της δημιουργίας χρήματος μέσα από την αποκλειστική αγοραπωλησία διάφορων μορφών χρήματος».

Το ερώτημα επομένως δεν αφορά τη χρηματοδότηση των αναγκαίων μαζικών επενδύσεων αλλά την αδυναμία του σύγχρονου καπιταλισμού να τις πραγματοποιήσει.

Ανθρωπιστική κρίση - Μέτρα ισοδύναμα της αστικής φιλανθρωπίας

Ο ανταγωνιστικός χαρακτήρας της Μετριοπαθούς πρότασης για την επίλυση της κρίσης του ευρώ ακόμη και με τα βραχυπρόθεσμα εργατικά συμφέροντα (όπως συμπεκνώνονται στο αίτημα βελτίωσης της θέσης των εργαζομένων ως αποτέλεσμα της μείωσης των κερδών του κεφαλαίου) αποκαλύπτεται στην τέταρτη και τελευταία πρόταση που αφορά την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης με μέτρα φιλανθρωπικού χαρακτήρα (μια προβληματική που προέρχεται από τη νεοφιλελεύθερη εργαλειοθήκη). Οι συγγραφείς του εγχειριδίου κάνουν σαν να μην ξέρουν πως η ανθρωπιστική κρίση είναι μόνο η κορυφή του παγόβουνου. Εκτός του ορατού πεδίου βρίσκεται μια ιστορικών διαστάσεων επιδείνωση της θέσης της ζωντανής εργασίας όπως αντανakλάται, ενδεικτικά, στο μερίδιο των μισθών στο ΑΕΠ που συρρικνώνεται σταθερά. Στις χώρες της ευρωζώνης των 12 από 72,4% τη δεκαετία 1971-1980 μειώθηκε σε 69,4% την περίοδο 1981-1990, στο 66,7% τη δεκαετία 1991-2000 και στο 64,4% από το 2001 μέχρι το 2010. Η πτώση της συμμετοχής των εργατικών μισθών στο συνολικό προϊόν δεν αποτελεί γενικώς μια αυθόρμητη τάση του κεφαλαίου, αποτέλεσμα μικρών κι ανεπαίσθητων μετατοπίσεων. Η αυλαία άνοιξε επί του σοσιαλδημοκράτη καγκελάρου Γκέρχαρντ Σρέντερ και η εφαρμογή τους γενικεύτηκε με τη βοήθεια της ΕΕ. Ουδέποτε θα είχε επιβληθεί μια κι έξω μείωση μισθών στην Ελλάδα της τάξης του 22% ή κατάργηση των συλλογικών συμβάσεων εργασίας, του κατώτατου μισθού και των επιδομάτων χωρίς την αρωγή της τρόικας, όπου η ΕΕ συμμετέχει με δύο από τα τρία μέλη. Τα συσσίτια μπορεί να βοηθούν στην αντιμετώπιση των πιο ακραίων μορφών της κρίσης (κάτι άλλωστε που έχει ήδη γίνει τον τελευταίο χρόνο) επ' ουδενί ωστόσο δεν αντιμετωπίζουν τις αιτίες της φτωχοποίησης της κοινωνίας, όπως εμφανίζεται όχι μόνο στην περιφέρεια της ευρωζώνης αλλά και στον πυρήνα της. Με βάση την πρόταση των τριών οικονομολόγων για χρηματοδότηση από το Τάργκετ 2, πώς άραγε θα αντιμετωπιστεί η φτώχεια των 7 εκατ. Γερμανών που εργάζονται στις «μικροδουλειές» για 350 ευρώ το μήνα; Ακόμη όμως και στην περιφέρεια πώς θα χρηματοδοτηθούν μακροπρόθεσμα οι αναγκαίες παρεμβάσεις καθώς σταδιακά εξισορροπούνται οι πληρωμές στο σύστημα και τα σχετικά κέρδη ακολουθούν φθίνουσα πορεία; Επίσης για ποιο λόγο οι πλεονασματικές χώρες να παραιτηθούν από τα κέρδη τους, όταν θα μπορούν να επικαλεστούν ότι τα συνοδεύοντα κόστη λειτουργούν κι σαν τροχοπέδη για την επέκταση των

ελλειμματικών χωρών και τυχόν αφαίρεσή του θα οδηγήσει τις ανισότητες στα άκρα, προφέροντας κίνητρα για νέες ανισορροπίες...

Εν κατακλείδι, η μετριοπαθής πρόταση δεν πείθει για την δυνατότητά της να επιλύσει την κρίση του ευρώ. Η αδυναμία της πηγάζει από την (απλοϊκή) πεποίθηση των συγγραφέων ότι τα σημερινά προβλήματα είναι απόρροια ελλιπούς κατανόησης του χαρακτήρα της κρίσης από τους κυβερνώντες, επομένως αρκεί να βρεθούν κάποιοι με περισσότερες γνώσεις να υποδείξουν τις λύσεις και τότε... όλα θα διορθωθούν.

Αντίθετα με τους παραπάνω ισχυρισμούς, που εξωραΐζουν την κατάσταση δημιουργώντας αυταπάτες, η κρίση του ευρώ αποκαλύπτει το ταξικό σχέδιο βαθέος κοινωνικού μετασχηματισμού που είναι σε εξέλιξη σε όλη την Ευρώπη και υλοποιείται από έναν καταιγισμό μέτρων. Αυτό το σχέδιο δεν μπορεί να ανατραπεί όσο δηλώνεται πίστη και σεβασμός στις ιδρυτικές συνθήκες της ΕΕ και της ευρωζώνης που έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη μείωση των μισθών, τις απολύσεις δημόσιων υπαλλήλων και τις ιδιωτικοποιήσεις. Προϋπόθεση για τη λύση της κρίσης του ευρώ είναι η έξοδος από το ευρώ κατ' αρχάς και την ΕΕ, μια πορεία που δεν θα είναι ούτε ευθύγραμμη ούτε ανώδυνη, θα λύνει όμως οριστικά τον γόρδιο δεσμό.

Πηγή: [PRIN](#)